

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

DƯƠNG HOÀNG HƯƠNG

**PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG
Ở TỈNH PHÚ THỌ**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ
CHUYÊN NGÀNH: KINH TẾ PHÁT TRIỂN

HÀ NỘI - 2017

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

DƯƠNG HOÀNG HƯƠNG

**PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG
Ở TỈNH PHÚ THỌ**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

CHUYÊN NGÀNH: KINH TẾ PHÁT TRIỂN

Mã số: 62 31 01 05

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: PGS.TS. NGUYỄN THỊ HƯỜNG

HÀ NỘI - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các kết quả số liệu nêu trong luận án là trung thực, có nguồn gốc rõ ràng, chính xác và được trích dẫn đầy đủ theo quy định

Tác giả luận án

Dương Hoàng Hương

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
MỞ ĐẦU	1
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI	6
1.1. Những nghiên cứu về phát triển du lịch bền vững ở nước ngoài	7
1.2. Những nghiên cứu về phát triển du lịch bền vững ở trong nước	15
1.3. Nhận xét chung về tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài và những vấn đề đặt ra cần tiếp tục nghiên cứu	26
Chương 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG Ở ĐỊA PHƯƠNG CẤP TỈNH	30
2.1. Khái niệm, đặc điểm và vai trò của phát triển du lịch bền vững	30
2.2. Nội dung và tiêu chí đánh giá phát triển du lịch bền vững	44
2.3. Những yếu tố cơ bản tác động, ảnh hưởng đến phát triển du lịch bền vững	57
2.4. Kinh nghiệm từ một số mô hình phát triển du lịch bền vững và không bền vững	61
Chương 3: THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG Ở TỈNH PHÚ THỌ	68
3.1. Khái quát về tình hình kinh tế - xã hội, tài nguyên du lịch tỉnh Phú Thọ	68
3.2. Thực trạng phát triển du lịch bền vững trên ba trụ cột kinh tế, xã hội và môi trường ở tỉnh Phú Thọ	76
3.3. Đánh giá thực trạng phát triển du lịch tỉnh Phú Thọ theo các nội dung và tiêu chí đánh giá phát triển du lịch bền vững	106
Chương 4: ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG TỈNH PHÚ THỌ	117
4.1. Định hướng phát triển du lịch bền vững tỉnh Phú Thọ đến năm 2030	117
4.2. Giải pháp phát triển du lịch bền vững ở tỉnh Phú Thọ thời gian tới	130
KẾT LUẬN	149
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN	151
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	152
PHỤ LỤC	164

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

ASEAN	Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á
CHERPLAN	Dự án Tăng cường Di sản văn hóa thông qua Kế hoạch và Quản lý Môi trường
ESRT	Chương trình Phát triển Năng lực Du lịch có Trách nhiệm với Môi trường và Xã hội
EU	Liên minh Châu Âu
GDP	Tổng sản phẩm quốc nội
GRDP	Tổng sản phẩm trên địa bàn
HĐND	Hội đồng nhân dân
JICA	Cơ quan hợp tác quốc tế Nhật Bản
UBND	Ủy ban nhân dân
UNEP	Chương trình môi trường Liên Hiệp Quốc
UNESCO	Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa của Liên hiệp quốc
UNWTO	Tổ chức du lịch thế giới của Liên hiệp quốc
VH,TT&DL	Văn hóa, Thể thao và Du lịch
WCED	Ủy ban Môi trường và Phát triển thế giới
WWF	Quỹ Quốc tế bảo vệ thiên nhiên

DANH MỤC CÁC BẢNG

	<i>Trang</i>
Bảng 3.1: Doanh thu du lịch Phú Thọ giai đoạn 2006 - 2015	77
Bảng 3.2: Giá trị tăng thêm ngành du lịch Phú Thọ và tỷ trọng trong nền kinh tế của tỉnh giai đoạn 2006 - 2015	78
Bảng 3.3: Danh mục các tuyến du lịch đang được khai thác	80
Bảng 3.4: Vốn đầu tư xây dựng hạ tầng và cơ sở vật chất du lịch Phú Thọ giai đoạn 2006 - 2015	82
Bảng 3.5: Cơ sở kinh doanh du lịch ở tỉnh giai đoạn 2006 -2015	85
Bảng 3.6: Thực trạng số lượng và trình độ lao động du lịch Phú Thọ giai đoạn 2006 - 2015	87
Bảng 3.7: Cơ cấu doanh thu du lịch Phú Thọ giai đoạn 2006 - 2015	90
Bảng 3.8: Hiện trạng khách du lịch đến Phú Thọ giai đoạn 2006 - 2015	92
Bảng 3.9: Thời gian lưu trú trung bình của khách lưu trú qua đêm	95
Bảng 3.10: Tổng hợp đánh giá thực trạng phát triển du lịch Phú Thọ theo các tiêu chí đánh giá phát triển du lịch bền vững giai đoạn 2006 - 2015	109

DANH MỤC CÁC BIỂU ĐỒ

	<i>Trang</i>
Biểu đồ 3.1: Cơ cấu dân số và lao động tỉnh Phú Thọ năm 2015	68
Biểu đồ 3.2: Tốc độ tăng trưởng GRDP giai đoạn 2011 - 2015	69
Biểu đồ 3.3: Tăng trưởng doanh thu du lịch giai đoạn 2006 - 2015	77
Biểu đồ 3.4: Giá trị tăng thêm du lịch giai đoạn 2006 -2015	78
Biểu đồ 3.5: Tăng trưởng tổng lượng khách du lịch giai đoạn 2006 - 2015	93
Biểu đồ 3.6: Tăng trưởng khách du lịch nội địa giai đoạn 2006 - 2015	93
Biểu đồ 3.7: Tăng trưởng khách du lịch quốc tế giai đoạn 2006 - 2015	94

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Du lịch là ngành kinh tế phát triển nhanh và ngày nay đã trở thành một trong những ngành kinh tế hàng đầu của nhiều địa phương và quốc gia trên thế giới. Đối với nước ta, Đảng và Nhà nước xác định vai trò hết sức quan trọng của du lịch trong nền kinh tế quốc dân, khẳng định mục tiêu phát triển du lịch thành ngành kinh tế mũi nhọn của đất nước [5, tr.2; 28, tr.178] và ban hành nhiều chủ trương, chính sách nhất quán, xuyên suốt từ nhiều năm qua để đạt được mục tiêu này. Những thành tựu mà ngành du lịch của Việt Nam đạt được từ những năm đổi mới đến nay cho thấy, quan điểm định hướng đúng đắn trên ngày càng được hiện thực hóa. Sự phát triển của du lịch ở nhiều địa phương nước ta cũng đã góp phần khẳng định điều đó.

Nằm ở vùng trung du miền núi Bắc Bộ, đồng thời trong quy hoạch vùng Thủ đô, Phú Thọ hội tụ nhiều tiềm năng, điều kiện phát triển du lịch. Là vùng đất phát tích của dân tộc Việt Nam, vùng đệm quan trọng của chiến khu Việt Bắc trong suốt cuộc kháng chiến chống Pháp, Phú Thọ có rất nhiều di sản, di tích lịch sử văn hoá, lịch sử cách mạng có giá trị và ý nghĩa trên nhiều phương diện, đặc biệt là giá trị đặc sắc, riêng có được tạo nên từ quần thể di tích Đền Hùng và các di sản văn hóa gắn với thời kỳ Hùng Vương dựng nước (trong đó di tích Đền Hùng được xếp hạng di tích đặc biệt cấp quốc gia năm 2009 và được xác định là khu du lịch quốc gia, hát Xoan Phú Thọ được UNESCO công nhận là di sản văn hóa phi vật thể cần bảo vệ khẩn cấp của nhân loại năm 2011, Tín ngưỡng thờ cúng Hùng Vương ở Phú Thọ được UNESCO công nhận là di sản văn hoá phi vật thể đại diện của nhân loại năm 2012). Với kiến tạo địa chất, địa hình, hệ sinh thái, cảnh quan thiên nhiên đa dạng và truyền thống, tập quán sinh hoạt mang nét đặc thù của khu vực trung du miền núi, Phú Thọ có nhiều danh lam thắng cảnh kỳ thú, nhiều di sản văn hoá vật thể và phi vật thể độc đáo khác. Sự đa dạng, phong phú về tài nguyên du lịch, thuận lợi về vị trí địa lý và giao thông là cơ sở, điều kiện quan trọng để Phú Thọ có thể trở thành một trong những trọng điểm du lịch quốc gia, phát triển du lịch thành ngành kinh tế mũi nhọn của tỉnh. Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030 do Thủ tướng Chính phủ phê duyệt cũng đã xác định Phú Thọ là một trong các địa bàn trọng điểm phát triển du lịch của cả nước [89, tr.7].

Nhận thức được những tiềm năng, lợi thế về du lịch và lợi ích do du lịch đem lại, tỉnh Phú Thọ đã có nhiều chủ trương, chính sách, giải pháp cụ thể đẩy mạnh phát triển ngành kinh tế quan trọng này và đã đạt những kết quả đáng ghi nhận. Nhiều năm qua, lượng khách du lịch liên tục tăng trưởng với tốc độ khá, doanh thu, giá trị tăng thêm cũng đạt mức tăng trưởng cao; cơ sở vật chất phát triển; vốn đầu tư cho du lịch tăng đều qua các năm và theo hướng đẩy mạnh xã hội hoá khá rõ nét...

Tuy nhiên, so với tiềm năng, sự phát triển của du lịch Phú Thọ chưa đạt được mức tương xứng và còn nhiều hạn chế đáng kể trên các mặt: Chất lượng và tính đa dạng của sản phẩm du lịch, chất lượng và tính đồng bộ của hệ thống cơ sở vật chất, chất lượng nguồn nhân lực ngành du lịch, công tác quản lý hoạt động du lịch, mối quan hệ liên kết, tính cạnh tranh trên thị trường... Đặc biệt, từ góc độ phát triển bền vững, hoạt động du lịch tỉnh Phú Thọ đang bộc lộ những vấn đề đáng quan tâm: Tăng trưởng của ngành du lịch chưa vững chắc; tốc độ và mức độ ổn định của tăng trưởng du lịch, đóng góp của du lịch cho GRDP của tỉnh đều thấp kém hơn so với mặt bằng chung cả nước; du lịch Phú Thọ chưa đón bắt và tranh thủ tốt được những cơ hội từ hội nhập ngày càng sâu rộng và toàn diện của Việt Nam với kinh tế thế giới; hoạt động du lịch gây không ít tác động tiêu cực tới tài nguyên du lịch, tới môi trường tự nhiên, xã hội, tới việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hoá vật thể, phi vật thể; một số ngoại ứng tiêu cực từ du lịch tới cộng đồng... Những hạn chế, yếu kém trên ảnh hưởng trực tiếp đến phát triển du lịch của tỉnh Phú Thọ cả trước mắt cũng như về lâu dài. Trước tình hình đó, việc nghiên cứu, đề xuất các giải pháp phát triển du lịch bền vững ở tỉnh Phú Thọ là rất cần thiết, có ý nghĩa thực tế thiết thực.

Xuất phát từ lý do trên, tác giả lựa chọn đề tài nghiên cứu: ***“Phát triển du lịch bền vững ở tỉnh Phú Thọ”*** làm đề tài luận án Tiến sĩ chuyên ngành Kinh tế phát triển.

2. Mục tiêu, nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục tiêu nghiên cứu

Trên cơ sở làm rõ lý luận về phát triển du lịch bền vững ở địa phương cấp tỉnh để đánh giá thực trạng hoạt động du lịch và đề xuất định hướng, giải pháp phát triển du lịch bền vững ở tỉnh Phú Thọ đến năm 2030.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục tiêu trên, luận án thực hiện các nhiệm vụ sau:

- Hệ thống hóa và góp phần làm rõ thêm cơ sở lý thuyết về phát triển du lịch bền vững ở địa phương cấp tỉnh.

- Nghiên cứu kinh nghiệm từ một số mô hình phát triển du lịch bền vững và không bền vững ở một số quốc gia, vùng lãnh thổ và một số địa phương trong nước để rút ra bài học cho phát triển du lịch ở địa phương cấp tỉnh.

- Phân tích, đánh giá thực trạng phát triển du lịch ở Phú Thọ từ năm 2006 đến nay trên cơ sở lý thuyết về phát triển du lịch bền vững.

- Đề xuất định hướng và các giải pháp phát triển du lịch bền vững ở tỉnh Phú Thọ đến năm 2030.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Luận án tập trung nghiên cứu các vấn đề lý luận về phát triển du lịch bền vững, thực tiễn và giải pháp phát triển du lịch bền vững ở địa phương cấp tỉnh.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

- *Về nội dung:*

+ Nghiên cứu khái niệm, đặc điểm, vai trò, nội dung, tiêu chí và các yếu tố tác động, ảnh hưởng đến phát triển du lịch bền vững cấp tỉnh dựa trên ba trụ cột chính là tăng trưởng kinh tế bền vững; tăng trưởng kinh tế đồng thời thúc đẩy tiến bộ và công bằng xã hội; tăng trưởng kinh tế gắn với bảo vệ tài nguyên, bảo vệ môi trường sinh thái;

+ Nghiên cứu kinh nghiệm trong nước và quốc tế về một số mô hình phát triển du lịch bền vững để rút ra bài học kinh nghiệm cho địa phương cấp tỉnh trong phát triển du lịch bền vững;

+ Phân tích, đánh giá thực trạng phát triển du lịch bền vững ở tỉnh Phú Thọ;

+ Đề xuất mục tiêu, định hướng và giải pháp phát triển du lịch bền vững ở tỉnh Phú Thọ đến năm 2030.

- *Về không gian:* Nghiên cứu phát triển du lịch bền vững trên địa bàn tỉnh Phú Thọ.

- *Về thời gian:* Nghiên cứu thực trạng hoạt động du lịch từ năm 2006 đến nay; xây dựng mục tiêu, định hướng, giải pháp phát triển du lịch bền vững ở tỉnh Phú Thọ đến năm 2030.